

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663

Cap. 14. Circa Vsuram.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)

meratam esse. Quæstio autem est, an opponi possit huiusmodi exceptio, ut mutuatario permutatur probare, se nullam accepisse pecuniam spectato iure civili, aut Canonico?

261. Spectato iure civili, non potes hæc exceptio opponi. Quia leg. in contrahibus leg. si intra leg. Aferatur, C. de non numeratæ pecunia. Deciditur, legiti. no tempore elapso ad opponendam exceptionem, nullo modo quæstionem non numeratæ pecuniæ introducti posse, sed actionem evanescere. Sic Albet. ad leg. si ex catione, numer. secundo Codic. de non numer. pecun. Faber. §. i. inf. de literar. obligat. num. 6. Felin. ad cap. si cautio, numer. 60. Immola ibi. non. 24. Spectato autem iure Canonico hæc exceptio admittenda. Quia æquum non est, ut mutuantis cum iactura mutuatarij locupletetur, & eius malitia, & iniquitas legibus foveatur. Sic Felin. ad cap. si cautio, n. 61. Angel. consil. 136. Mandos. in addit. Marfilj, singul. 463. & alij.

263. Tam spectato iure civili, quam Canonico debitor potest admitti post biennium ad probationem pecuniam numeratam non esse. Quia mutuantis exigens pecuniam, dolo id facit. Ergo actione doli potest repelli. At hæc actio perperua est, leg. Purè. §. ultim. ff. de deli. mali. & metus excepti. Ita Anton. Gomez l. 2. de iur. capite 6. numero sexto. mozius de contr. de mutuo, numero 9. Molina disp. 302. Palas. de iustit. commut. d. 4. pun. 7. numero 15.

264. Hanc sententiam eligo, & confirmo. Quia in leg. Generaliter. C. de non numer. pecun. canetur, si fatearis, te debitorem esse ex alia causa quam mutui, omnino esse obligatum, nec exceptionem opponere posse non numeratæ pecuniæ, attamen bene posse probari ex illa causa non teneri per veram, ac legitimam probationem. Ergo quamvis non possis opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, ut in mutuantem onus probandi reicias: optimè poteris probare non numeratam esse, ut ab obligatione solvendi libereris.

CAPVT XIV.

Circa Vsuram.

DVBIVM LVI.

Quoties ob mutuum conceditur alicui pecunia, vel aliquid pretio æstimabile ob timorem, ne iterum denegetur mutuum eidem mutuatario petenti: constituitur ne Vsuræ, si principaliter id fiat mutui occasione?

265. Quæstionis status,

RECOLO Vsuræ definitionem. Est lucrum immediatè proveniens ex mutuo. Ut autem quæstionis status innotescat sciendum est, sepe mutuatarij pecuniam vel re pecunia æstimabile ob acceptum mutuum

concedere (aliàs non concessurum) ob timorem ne iterum ei petenti mutuum denegetur, quod non concederet, si sciret, sibi non esse denegandum. Quæstio igitur est, num in hac receptione Vsuræ constituitur?

Vsuræ constituitur si principaliter detur lucrum mutui occasione (secus si minus principaliter.) Quia tunc lucrum immediate ex mutuo provenit. Sic Glos. ad cap. consuevit, de usur. Gabriel in 4. dist. 15. q. 1. articulo 1. numero 1. Sylvest. v. Vsuræ, q. 1. Navar. summ. cap. 17. num. 267. Comitol. de usur. 14. q. 3. cap. 1. numer. 13. Variant autem hi Doctores in explicando, quando censetur datum principaliter ob mutuum, quando verò minus, principaliter. Nam Glos. Gabriel, & Sylvest. tunc dicunt principaliter ob mutuum dari, quando alias dandum non esset; fauereque videtur Urban. III. cap. Consuluit, de usur. ubi inquit Qui mutuat, alias non mutuo daturus eo proposito, ut licet omni conventionione cessante plus tamen forte recipiat pro huiusmodi lucri intentione, quam habet: indicandum est, mala agere. Navar. verò, & Comitol. intentionem principalem explicant, cum concedens lucrum, tanti illud æstimat, ac mutuum concessum.

Non constituitur Vsuræ ex intentione principali donandi, vel comparandi lucrum ex mutuo; sed ex modo, quo donandum, vel comparandum est. Quia potes donare lucrum ea unica intentione, quod tibi mutui beneficium concessum est, non quidem in pretium illius, & tanquam ex vi mutui strictè debitum; sed in mutui gratitudinem, & recognitionem, alias concedendum, si mutuo obligatus non esses vel nisi sperares mutuum iterum recepturus, ita Sotus l. sex. de iustit. quæst. 1. articulo secund. & quart. Molina d. 305. Valent. 2. d. 5. qu. 2. 1. pun. 1. Navarra de rest. l. 3. cap. prim. dub. secund. numer. 190. Lessius lib. secund. cap. 20. dub. 5. Salas tr. de usur. dub. 5. Layman lib. 3. sect. 5. tr. 4. c. 16. num. 1. Rebellus de iust. p. secund. l. 8. quæstio. 3. & 4.

Existimo, hac concessione posita, illius receptionem Vsuram non esse, cum sit gratuiti lacri receptio, & non quasi debiti ex iusticia, hoc est debiti in mutui pretium, aut ex pacto, ac conventionione, lex namque Vsuras prohibens aduersa non est legi naturali gratum animum approbanti, ac proinde excludere nequit cuiusvis muneris concessionem, quæ ex gratitudine, & remuneratione, libertateque proveniat. Secus esset, si datum esset, comparatum tanquam ex mutuo strictè debitum. Quod si dicas: Donans pecuniam, quia timet, ne ei iterum mutuum denegetur, si eo modo se gratum non ostenderit, aut ne ingratus vocetur, inuoluntariè donat; Ergo recipi id lucrum à mutuantem non potest: Abnegari datum esse inuoluntariè ex causa ab extrinseco iniustas; sed ex causa intrinseca proveniente ex necessitate ipsius mutuatarij, & ex voluntate quam habet suscipiendi iterum mutuum, quod inuoluntarium iterum non reddit donationem.

DVBIVM

Seccio II. De Contract. Gratuitis. 131

DVBIVM LVII.

An sit materia usura, si vi mutui exigas a mutuario amicitiam, familiaritatem, vel laudem.

²⁶⁹ Non est usura materia. Quia hæc non sunt pretio æstimabilia / sed gratis, ac liberaliter fiunt. Sic D. Thom. 2. 2. q. 78. articulo secund. Bañes ibi, in princ. Sylvest. v. Usura 1. q. 5. Conrad. quest. 200. & 221. Ludovicus Lopez p. 2. Instr. capite 56. §. Hinc sequitur.

²⁷⁰ Est materia usura. Quia licet amicitia, ac familiaritatis, urbanitatisque exhibere non sint pretio æstimabilia: tamen obligatio civilis ad ea præstanda æstimabilis est. Ita Layman. l. 3. sect. 5. rr. 4. cap. 16. num. 1. Palaeus de iust. commut. d. 4. p. 10. n. 2.

²⁷¹ Hoc verius esse iudico. Nec placet, quod meas Magister sapientissimus. P. Ioannes de Salas de usur. dub. 15. muner. 4. inquit, id tantum esse verum, cum horum obligatio absoluta, & illimitata exigatur: sed si exigatur, cum absque cura & molestia incommodoque mutuarij præstari possunt, quia etiam hoc modo temperata obligatio pretio videtur æstimanda, ut potè quæ voluntatem liberam adstringit, & obligatio imponit onus probandi sibi incommodo esse, si velit amicitia & familiaritatis signa omittere. Porro D. Tho soli intendit plerumque hæc signa amicitia & exigere, non esse usuram, quia non vi mutui, sed ex gratitudine exhibenda percutitur.

DVBIVM LVIII.

An sit usura materia, vi mutui exigere remissionem iniuria, seu famæ restitutionem.

²⁷² Non est usura materia deducere in pactum iniuriæ remissionem aut restitutionem famæ. Quia satisfactio iniuriæ debita non est ante sententiam post sententiam aut obligatoria est, ideoque nihil videtur remitti ex vi pacti, restitutio autem famæ sic non vi illius pacti, sed quia iniustitia exigit, ut famæ proximi læsæ satisfactum addicatur. Sic Sotus lib. sexto de iust. g. 1. articulo 1. Nauar. summ. cap. 17. num. 138.

²⁷³ Est usura materia. Quia si mutuatarius eam remissionem facere adstrictus non est, se potest agere, ad satisfactionem iniuriæ, famæque restitutionem; nequaquam vi mutui obligari potest ad eam remissionem; obligaretur enim ad aliquid præstandum, quod pretio debet æstimari. Ita Conrad. de contract. g. 37. concl. 2. Nauarra de restit. l. 3. c. 2. n. 386. Molina rr. 2. d. 207. Salas de usur. dub. 1. 2. Layman. l. 3. sect. 5. rr. 4. c. 16. num. 1. & alij communiter.

²⁷⁴ Veriorem hanc putarim esse sententiam. Non

enim vrget, quod satisfactio iniuriæ debita non sit ante sententiam; quia est non sit debita proximè est tamè debita remotè, quatenus agere potest, ut tibi ea satisfactio concedatur; ac proinde quamvis satisfactionem immediatè nõ remittas, remittis ius satisfactionem exigendi, quod pretio poteras æstimare.

DVBIVM LIX.

An sit usura, si quis exigat a mutuario, ut officium, vel Beneficium sibi concedat, remutuit, eius frequenter Scholas, ex eius officina emat, in eius molat molendino, domum iuxta mercede conduceret, &c.

²⁷⁵ Usura non est. Quia collatio officij aut Beneficij, remutatioque non sunt pretio æstimabilia, mercium autem venditio, domus conductio, molendini frequentatio, operum locatio pretio compensantur. Sic viri docti quorum manuscripta petlegi.

²⁷⁶ Usura est. Quia licet aliqua ex supradictis pretio æstimabilia non sint, alia verò quæ pretio æstimantur mercede compensentur, attamen obligatio civilis ad ea præstanda, quæ pretio æstimabilis est pretio non compensatur, sed beneficio mutui tanquam pretio eam obligationem ille comparare intendit, quod iniquum est, & usurarium. Ita Molina d. 207. ff. l. 2. cap. 20. dub. 8. & 9. Salas de usur. dub. 9. Layman. l. 3. sect. 5. rr. 4. cap. 16. num. 2.

²⁷⁷ Si illa omnia exigit ut mutui pretium, vel retributionem pro beneficio mutui concedendam usuram committit. *Auctoris resolutio.*

DVBIVM LX.

An sit usura, mutuae cum pacto, ut eadem pecunia in specie, vel eadem quantitas mercium solvatur, quando creduntur plus esse valitura, si rem in illud tempus solutioni designatum non decreuisti observare, & liberum mutuatarium relinquis, ut ante illud tempus mutuum solvas?

²⁷⁸ Usura non est. Quia natura mutui est, ut idem, quod acceptum est, quantum fieri possit, reddatur, at idem redditur, cum eadem quantitas mercium, & numerus pecuniarum exigitur, ac datus est, tametsi extrinseca æstimatio fuerit aucta, hæc enim est per accidens mutuantis, & mutuatario prodesse, aut nocere non debet. Sic Ludon Lopez parte secunda. Instr. capite 67. Garcia de controu. parti. 1. c. septim. Graf. parte prim. decis. lib. secundo capit. 104. num. 21. & 23. Toletus lib. quint. cap. 34. n. 3. Nauar. summ. capite 17. n. 225. Sotus de iust. lib. sext. quasi. prim. n. 2. Turrecr. ad capit. si quis Clericus 14. q. 4. n. 1. Panormita ad cap. in civitate de usur.

Usura

279
Esi usura.

Vsura est exigere eundem pecuniarum numerum, & eandem mercium quantitatem, cum moraliter certum est tempore solutionis valorem esse augendum. Probatur quoad mutuum in pecunia, quia cum eius substantia praecipue in aestimatione, & valore proveniente à lege communique hominum aestimatione consistat; si petis, quod tibi reddatur idem numerus pecuniarum in valore auctus, amplius petis, quam dedisti, comparareque ex mutuo lucrum intendis, Eadem fere ratione probo quoad mutuum in mercibus conclusionem. Nam si modium tritici mutasti tempore quo decem valebat, reddendum tempore quo moraliter certum est duodecim valiturum, nisi in illud tempus seruandus esset modius ille nequaquam exigere posses ut tibi integer modius reddatur, quia peteres aliquid amplius, quam mutuas, nimirum maioris valoris modium. Ita Nauar. sibi contrarius *summa capite 17. num. 219. Mol. d. 311. & 312. Lessius libro secundo cap. 20. dub. 17. numer. 149. Salas plurib. relatis, de usur. dub. 24. num. 3 & dub. 25. per totum Layman. l. 3. sect. 5. tr. 4. cap. 16. num. 14. & 15.*

280
Auctoris
resolutio.

Ego autem cum Castro Palao de inst. distrib. d. 4. pun. 13. num. 5. ex istimo, differentiam esse inter mutuum pecuniarium, & aliarum rerum; nam in pecuniario semper spectatur valor, quem habuit à lege tempore mutui dati, & secundum illum mutuum soluitur, siue monetæ decreuerit, siue auctæ fuerint; in mutuo aliarum rerum potius quantitas & naturalis illarum valor spectatur. Vnde cum mutuum absolute concessum est, neque constitit, an valor diminuendus vel augendus esset consuetudo praescripta est, ut eadem quantitas reddatur, siue valor decreuerit, siue auctus fuerit.

DVBIVM LXI.

An si usura obligare mutuatarium ad aliquam actionem praestandam, ad quam ipse obligatus erat ex charitate?

281
Nonnulla
premitto.

Præmitto, debitum, quo adstringi potest mutuatarius, aliud esse ex iustitia, aliud ex charitate, vel Religione, aliud ex gratitudine. Obligare vi mutui ad soluendum debitum ex iustitia, id est, obligare, ut vi mutui quis debita tibi vel alteri ex iustitia soluat, non est usura; quia non exigitur debitorum eorum executionem ut pretium mutui, sed illud exigitur tanquam finis honestus per mutuum consequendus. Quid autem si obliges mutuatarium ad aliquam actionem praestandam, ad quam ipse obligatus ex charitate erat, v. g. vii est obligatus Medicus, quando alius non est, soluto sibi stipendio mederi. Aduocatus patrocinari, diues proximo graniter egenti succurrere siue per elemosinam, siue per mutuum, tu vero per vim mutui compellis ad hæc ipsa praestanda?

282
Vsura est.

Vsura est. Quia obligationi charitatis superaddis obligationem iustitiae ex conventionione, & pacto inito, quæ mutuatario onerosa est, cum il-

lum reddat mutuatanti subiectum. Sic Salas de usur. dubio 9.

Non est usura. Quia hæc obligatio civilis, quæ obligationi ex charitate vel Religione superadditur, pretij rationem habere non potest cum non tam cedat in utilitatem mutuantis, quam in mutuatarij utilitatem, quem obligat, ne in obligatione charitatis, vel Religionis deficiat, ac proinde non debet eam onerosam reputare. Ita Ioan. Medina *quæst. 4. de usur. §. tam pater. Molina d. 309. Indicat Lessius l. 2. cap. 20. dub. 5. n. 20.*

Cum his opinor, veriorē hanc reputans sententiam. Nam communis teste Rebello *Mobi hæc parte secund. de inst. libro 8. quæst. 4. numer. 9. verior opinio.* Theologorum est assertio, licitum esse tibi mutuum concedere sub ea conditione, ut mutuatarius ab iniuria tibi vel alteri inferenda desistat; quia nil petis indebitum. At cum mutuatarius in nostro casu obligationem habeat medendi aut donandi graniter egenti. Sacra faciendi, vel Sacramenta ministrandi: iniuriam Deo, eius quæ charitati vel Religioni infert, si hæc gerenda omiserit. Ergo ut ab hac iniuria inferenda desistat, mutuum poteris ei concedere.

DVBIVM LXII.

Excusaturne ab usura, qui mutuatarium obligat ad obligationem antidoralem, seu quæ ex gratitudine denegatur exequendam?

Excusatur quidem. Quia obligatio ex gratitudine licet non sit adeo stricta, ac obligatio ex iustitia, & charitate: vera tamen obligatio est, & quæ probum virum arctat. Sicut ergo vi mutui exigere potest executionem obligationis ex iustitia, & charitate: Sic poteris exigere executionem obligationis ex gratitudine. Et ratio omnium est, quia nihil petis, quod sit indebitum, & mutuatario onerosum: & consequenter, quod pretij possit rationem habere. Sic Adrian. de restit. usura §. Sed contra: Angel. v. usura 1. num. 4. Maior in 4. diff. 15. quæst. 23. alias 29. ad 1. Almain. ibidem. q. 2. Nauar. *sum. cap. 17. num. 223. Conar. l. 3. variar. capite primo numer. 2.*

Minime ab usura excusatur. Quia obligatio ex gratitudine raro, vel nūquam ita stricta est, ut aliquo opere determinato sit exequenda, potest enim mutuatarius beneficium multis modis remunerari. At obligatio, quæ ex pacto, & conventionione procedit, semper opus determinatum spectat. Non igitur ex vi mutui obligare mutuatarium potes, ut obligationē gratitudinis exequatur; quia obligares ad id, ad quod mutuatarius obligatus non est, Ita D. Tho. 2. 2. q. 78. articulo secund. ad 2. & 4. Caietan. & Arag. ibi. Arag. controu. 2. & 3. Toletus lib. quinto capite 29. Nauarra de restit. lib. 3. cap. secund. dub. 4. num. 239. Molina tr. 2. d. 308. & 310. Rebello p. secund. de inst. l. 8. q. 4. nu. 14. Lessi.

Lef. l. 1. c. 20. dub. 8. Laym. l. 3. fcl. 5. r. 4. c. 16. n.

287
Hoc verius.

4. Salas de usur. dub. 9. n. 2.
Hoc verius omnino. Quod si dicas, ex vi mutui non obligari mutuatarium ad rem aliquam determinatam exequendam, sed ad se gratum ostendendum signo, quod sibi placuerit, obstat, quia hec obligatio a conventionibus, & pactis est aliena. Et quamvis infirmum possit, vi tamen mutui exigi nequit, quia remuneratio nem ex decencia, & honestate debitam, debitam reddere ex iustitia. Quod longè diversum est, ac quando vi mutui exigit, quod ex charitate, & misericordia, & Religione strictè est debitum, quia licet in horum petitione quod est debitum ex illis virtutibus reddit debitum ex iustitia, attamen quia hec obligatio superaddita mediū necessarium indicatur ad prioris obligationis executionem, quam abique culpa omittit mutuatarius non potest, ea de causa non censetur ea obligatione granari. Secus vero est de obligatione exequendi remunerationem utpote quæ abique culpa potest omitti.

DVBIVM LXIII.

An ratione damni emergentis possit aliquid ultra sortem recipi.

288
Non potest recipi.

Recipi non potest. Quia mutans, qui damnum ex mutuo passus est, non tenetur mutuum concedere, ideoque si concedere vult obligatur gratis concedere, cum misericordia vendi non debeat. Sic Scotus in 4. dist. 15. q. 2. a. 3.

289
Recipi potest.

Potest recipi iuxta l. 1. ad fin. C. de sent. qua pro eo, quod interest. Quia plerumque concedens mutuum in rebus suis acquisitis damnum recipit, v. g. si occasione mutui carius emerget alimentaria domusve ruinæ exponeretur eo quod pecuniis careret ad illius reparationem necessarijs, de quo lex Damnum ff. de damno infecto. Ita Navar. sum. c. 17. n. 211. & comment. de usur. c. 40. Nau. de rest. l. 3. c. 2. n. 288. Mol. tr. 2. d. 314. & 315. Valent. l. 2. d. 5. q. 20. p. n. cl. secundo concl. 3. Lef. l. 2. c. 20. dub. 10. & 11. Reb. p. 2. de inf. l. 8. q. 5. Salas de usur. dub. 18. & 19. Laym. l. 3. fcl. 2. r. 4. c. 16. n. 8.

290
Hoc mihi videtur verius.

Profecto solus Scotus negat damnum emergens sufficere esse titulum exhibendi aliquid ultra sortem. Attamen leni existimari docui fundamento. Nam iactura illa temporalis pretio est æstimabilis, cuius compensatione mutuator exigens nullam mutuatario iniuriam irrogat, cum illi non vendat mutuum, sed mutui iacturam.

DVBIVM LXIV.

An lucri cessantis titulo possit aliquid ultra sortem ex mutuo recipi?

291
Non potest recipi.

Recipi non potest. Quia lucrum cessans multipliciter impediri potest: Ergo vendi ne-
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. V.

quit. Et quia lucrum non est censendum cessare nisi mutans à lucro cohibeatur. Sic Scotus in 4. d. 15. q. 2. a. 3. Scotus inclinat l. 6. de inf. l. q. 1. a. 3. concl. 4. Canonistæ plures teste Couar. 3. var. c. 4. n. 5. Faut D. Tho. 2. 2. q. 78. a. 2. & q. 13. d. malo. a. 4. ad 14. Durand. in 3. d. 73. q. 2. ad 1. Abul. ad Mai. 2. 4. q. 184. ad 1.

292
Recipi potest.

Potest recipi, quia lucrum cessans non est minus pretio æstimabile, quam damnum emergens, neque æquitas patitur, ut occasione mutuatarij mutuator à lucro licito & honesto comparando abstinere, c. Precarie 10. q. 2. Ita Val. 2. 2. d. 5. q. 20. p. n. 2. concl. 3. Lef. l. 2. c. 20. dub. 10. & 11. Mol. tr. secund. d. 314. & 315. Reb. p. 2. de inf. l. 8. q. 5. Salas de usur. dub. 18. & 19. Laym. l. 3. fcl. 5. r. 4. c. 16. n. 8. Palao de inf. comm. d. 4. p. 15. n. 3.

293
Communior ac verior hac sententia.

Hæc sententia communis ac vera proculdubio est. Plerumque enim concedens mutuum perdit temporale aliquod lucrum alioquin comparandum, si mutuum non concederet, de quo lex si commissus ff. rem ratam haberi. Porro censetur tibi lucrum cessare, cum pecuniam, quam mutuas emptioni census, vel alterius rei functione, alterius contractui, ex quo lucrum speras, paratam habet. Nec refert, nūm speciali alicui negotiationi destinata sit, an sit in genere destinata, & sub conditione quomodocumque enim negotiari omni destinata sit, & probabilitatem lucri habeas: poteris iuxta quantitatem spei aliquid ultra sortem exigere; quia non teneris mutui occasione te illa spe, & probabilitate lucri priuare.

DVBIVM LXV.

Cum alia via lucrum, quod tibi ex mutuo cessat, vel damnum, quod emergit, compensare vales, eo quod habeas aliam pecuniam, poterisne aliquid ex mutuo exigere, si ex avaritia, aut pusillanimitate eam pecuniam reservare curares, nec eam negotiationis periculo exponere?

294
Nonnihil suppono.

Equidem si pecunia retinens, factio mutuo, reservetur prudenter in necessitates occurrentes familie, reputanda est ac si non esset, ac proinde ex mutuo tibi lucrum cessat. Neque enim teneris in mutuatarij gratiam debitam providentiam omittit, ut communior fert sententia. Quia si ex avaritia, aut pusillanimitate eam pecuniam reservares, quæ tamen occurrentibus necessitatibus necessaria prudenter non censetur?

295
Nihil ultra sortem potest exigere.

Nihil ultra sortem exigere poteris. Quia non tibi cessat lucrum eo mutuo, sed ex iniuria, & negligentia. Sic Caiet. 2. 2. questione 78. arti. Nihil ultra sortem potest exigere. c. 3. Navarra de restitutione. libro tertio capite secundo dubio octavo Conrad. de contract. qu. 30. concl. 1. Ludou. Lopez p. 2. in fr. cap. 62. Navar. Reb. & alij apud Salas de usur. dub. 20. numer. 6.

296
Potes aliquid recipere. Quid recipi potest.

Poteris aliquid ultra sortem hoc casu recipere. Quid recipi potest. Quia posita voluntate, te velle solam pecuniam, pere ultra quam sortem.

EL SCOBAR
Theol. Mor.
Tom. V. V. II.
EL IV

134 Theologiae Moralis Lib. XXXVIII.

quam mutuas, negotiationi exponere, manifestum est lucrum cessare ex mutuo. Ita Palac. in 4. de contrah. c. 3. dub. 3. Valent. 2. 2. d. 5. qu. 20. pun. 4. concl. 3. Molina d. 316. Salas citat. & alij.

297
Hanc eligo
sententiam

Hanc sententiam eligo, probabiliterque sustineri posse iudico. Quia non obligaris in gratiam mutuatarij, eam pecuniam, quam retinere decreueras, subrogare in negotiationem loco pecunie mutuae. Ergo ob lucrum, quod tibi cessat, exigere ultra sortem potes. Moneo tamen, te non debere exigere integrum lucrum quod probabiliter speras, sed quanti spes illius consecutionis periculo, & adductis expensis, ut annotat Molina d. 316. & Salas de usur. dub. 20. num. 7.

D V B I V M L X V I.

Quis absque morali culpa solutionem debiti, termino praefixo gerendam amittit, obligatus in foro conscientiae lucrum cessans, aut damnum emergens mutuantis compensare?

298
Nonnulla
ad questionem
statim
praemittit

Quaeritur, an termino praefixo debitum non soluens tenearis, lucrum cessans, aut damnum emergens, quod in pactum deductum non fuit, compensare? Dixi, quod in pactum deductum non sit, nam stante pacto de praedicto lucro vel damno satisfaciendo, quomodocumque moram incurteris, haud dubiam, te obligatum esse. Quia illud pactum, noliam continet iniquitatem. At iuncto pacto si terminus solutioni praefixus elapsus est vel de solutione fuisti interpellatus, cum obligationi non fuit terminus affixus, & debitum culpabiliter non solui, obligatus es quodcumque lucrum cessans, vel damnum emergens inde proveniens compensare. Quia per iniustitiam illius es causa. Verum si absque vlla morali culpa solutio omittis, dubitamus, num obligaris non solum in foro externo, sed & in foro conscientiae lucrum mutuantis cessans, aut damnum emergens resarcire?

299
Obligatus
quidem.

Obligatus quidem. Quia sub ea conditione videtur esse concessum. Neque enim aequitas periret, ut mutuantis detrimentum ex mutuo patiantur, unde praemium deberet accipere. Quae fuit ratio, ob quam fideiussor indemnis servari debet cum pro debitore soluit. Capite. Peruenit, de fideiuss. Sic Molina d. 315. Sa v. Mora. num. 2.

300
Non obligatus.

Non obligaris. Quia non est imponenda obligatio absque manifesto textu, vel ratione. At nullus est textus, ex quo colligatur, mutuatarium obligatum esse ad interesse, cum nullius culpa est reus, solutionem omitens. Nam. leges 2. & 4. ff. de eo, quod certo loco, loquuntur de debitore moroso, qui non est censendus, si culpa morali caret. Ita Lessius libro secundo capite 20. dubio decimo numer. 69. Salas de usur. dub. 19. numero nono. Rebellus parte secunda de iustis lib. 8. q. 7. numer. quart. Gutierrez

de iurament. part. prima capite secundo numero quart. Gabriel. libro tertio commun. opinion. conclusio. 10. de solutione. numero primo Covarruvias de pactis parte secunda paragrapho quinto numero quarto Gregor Lopez lego 18. titulus undecimo parte quinto & alij.

Hanc sententiam veriore esse reor. Nec iudicium simile esse de fideiussoribus, quibus debitor promittit indemnes servaturum, cum in fauorem eius omnis soluendi debitum suscipiant, nulla ex debito percepta utilitate. At debitor obligatur creditori ad soluendum debitum cum potuerit: ad interesse vero non obligatur nisi quatenus culpam in non soluendo commiserit. Quod confirmo argumento capite. secund. de deposito, capite. vltim. de commodatio cap. significante, de pignori. quibus depositarius, commodatarius, pignoratitius exculantur, si citra eorum culpam res suo domino termino praefixo non valeat restituere.

301
Hoc probabile
esse reor.

D V B I V M L X V I I.

In penam Conuentionalem debiti congruo tempore non solui potest, an aliquid ultra sortem exigat, quod proprie pena sit?

Triplex pena a Doctores distinguunt legalem, iudicalem, & conuentionalem. Legalis est, quae lege, seu statuto imponitur ob non peractum aliquod officium, ut imponitur Beneficij priuatio Parocho, qui culpabiliter intra annum Sacerdotio initiatus non fuerit cap. licet. can. de elect. in 6. Iudicialis est, quam in particulari casu Iudex decernit, ut si decerneret soluendam aliquam quantitatem a mutuatario, qui termino praefixo mutuum non redderet. Conuentionalis est, quando id ipsum soluendum ex partium conventionione imponitur, iuxta legem si pacto. Cod. de pactis. & cap. significante, de pignori. Certum est, lege seu statuto imponi posse penam a mutuatarijs incurrendam, termino debito non soluentibus. Similiter est certum, posse Iudicem mutuatario, ut intra designatum tempus soluat penam imponere, quam ipse citatus, & non soluens incurrat. De pena mutuo contrahentium consensu imposita est difficultas, an possit imponi pena, quae proprie pena sit?

Non potest imponi, nec ex titulo aliquid ultra sortem exigi. Solum enim imponi potest ea pena quae respicit interesse mutuantis ob non factam solutionem termino praefixo; quia haec non tam est pena delicti, quam lucrum cessantis, vel damni emergentis compensatio: ea quae de causa a potestate priuata imponi potest non enim tam imponitur, quam declaratur imposita ab ipso iure; secus est de pena, quae delictum puniat. Quia haec exigit publicam potestatem. Sic Scotus in 4. distinct. 15. quaestio. secund. articulo secundo ad finem. Maior. ibi. qu. 23. alias 31. Gratius 1. p. decision. lib. secund. c. 106.

303
M. nime potest aliquid ultra sortem exigere quod proprie pena sit.

Sectio II. De Contra. Gratuitis. 135

c. 106. n. 12. Albornoz 1. de contract. titulo 5. Aragon. 2. 2. questione 78. articulo secundo ad 2. confirmat.

Potest imponi mutuario ipso consentiente pena, quae proprie pena sit ob non solutam debitum tempore praefixo, tamen nullam locum cesset, vel damnum emergat mutuant. Quia est, contrahentes publicam potestatem non habeant, ut vi illius delinquentes in contrahendis puniantur, attamen iure ipso naturali, gentium, & civili concessum est, ut mutuo se obligare possint ad subeundam poenam contrahentes, si in contrahendis defecerint, ut hac via contractus firmiores sint, leg. *Magnum, Codic. de contrah. & committ. stipulat. & leg. Traiectina, ff. de action. & obligat.* Ita Layman libro 3. sect. 5. cap. 16. numero 12. Rebel. *pari. secund. de obligat. iust. libro 8. questione 9. Salas de usur. dub. 2. Lessius libro secund. cap. 20. dub. 15. Molina d. 97. & 3. 17. Nauarra libro tertio de rest. cap. secund. p. 2. dub. 10. Nauarra sum. c. 17. numero 2. 15. Sotus libro 6. de iust. q. 1. artic. 3. & alij apud ipsos.*

Cum his opinor, unde in mutui contractu non tam mutans, quam ipse mutuatarius sibi ipse poenam imponit, ad cuius executionem se obligare potest nulla expectata Iudicis sententia, imo nec mutantis petitione. Secula tamen hac expressa obligatione ex eo tantum quod absolute obligetur tantam quantitatem soluturum, nisi termino praefixo soluerit, non tenetur in conscientia ad illius poenae executionem, quodque a mutante exigatur, imo quodque iudicis sententia declaratoria accedat. Requiritur verò aliqua conditio, ut haec poena locum habeat. Prima, ne poena sit in fraudem viarum apposta. Secunda, ut mutuatarius culpabiliter solutionem omittat. Tertia, ut poena culpa sit proportionata, inique enim cogetur mutuatarius in poenam exorbitantem consentire. Quarta, ut mora sit notabilis. Quinta denique, ut non tota poena exigatur, si pars vili sit soluta.

DVBIVM LXVIII.

An ratione periculi in recuperando mutuo possit aliquid ultra sortem exigere?

³⁰⁶ ^{Exigi non possit.} **E**xigi non potest. Quia frequenter evenit ex mutuo periculum sortem recuperandi. Ergo ob illud nihil recipi poterit: Consequentiam probat ab inconvenienti. Nam inde usurarij occasionem arriperent suas palliandi vias; adherentes scilicet cum aliquid in mutuo ultra sortem exigunt, illud exigere ob timorem, quem habent sortem amittendi, aut difficile recuperandi, sic Conrad. de contract. q. 59. corollar. 1. & 2. post 3. concl. Sotus lib. sexto de iust. q. 4. d. 1. ad 1. Gutier. qq. Canon. c. 39. n. 30. Tolet. de septem peccat. cap. 51. Ludouicus Lopez l. 1. instrum. c. 120. & pari. secund. cap. 70. Garcia de contract. p. 1. c. 23. bannes 2. 2. q. 77. d. 4. dub. 3. Reb. p. 2. de iust. l. 9. q. 12. num. 2. & alij.

Esco. & Mená. Theol. Moral. Tom. V.

Potest ob periculum, & difficultatem, quam prudenter times sortis recuperanda, aliquid de praesenti ultra sortem exigere, quod retinere poteris, etsi postmodum cesset timor, & nulla intercedat in sortis recuperatione difficultas. Quia exponere te periculo probabili amittendae sortis ob gratiam mutuatarij, pretio est aestimabile. At hoc periculum non sequitur necessario ex mutuo: Ergo non est obligatio gratis illud subeundi. Consequentia est euidens, quia sola actio mutui gratis ex obligatione praestari debet. Minor verò inde constat, nam periculum amittendae sortis non ex mutuo nascitur, sed ex eo, quod concedatur homini pauperi, infido, &c. Maior verò, scilicet mutuae cum periculo probabili sortis amittendae esse pretio aestimabile, vendique posse, probatur. Nam mutuae cum periculo ac timore faciendi sumptus, subeundi que laborem in sorte recuperanda, quis dubitet pretio aestimabile esse, & vendi posse, tamen postmodum abique sumptibus, ac labore fors fuerit recuperata, quia iustitia illius contractus ex futuro eventu non pendet. Ita Ioann. Medina Cod. de restitut. questione 38. Cordub. in summ. questione 84. Arag. 2. 2. q. 77. articulo 4. Salom. questione 78. articulo secund. controu. 26. Si v. venditio numero 3. Salas de usur. dub. 22. n. mero tertio Valent. 2. 2. disp. 5. questione 20. puncto secundo concl. 4. Nauarra libro tertio de rest. c. 2. p. 1. dub. 11. n. 105. Mol. tractat. secund. d. 304 & d. 356. Lessius libro secundo cap. 20. dub. 13. n. 111.

Huic sententiae adhaereo, quam D. Thomam Auctorem habere existimo. Quod si obicias, si quis ob periculum sortis recuperanda valet quis de praesenti aliquid exigere, ergo si illud simul cum sorte credat, pro ipso aliquid recipere poterit, & sic in infinitum respondeo, minime in infinitum procedendum, si aliquid pro auctario pretio (quod admitto) recipiatur, cum necessario deueniendum sit ad minimam quantitatem cuius periculum nulla sit aestimatione dignum.

DVBIVM LXIX.

Ob assicurandam sortem potestne mutuator pretium à mutuario exigere?

³⁰⁹ ^{Maxime potest.} **M**inimè potest. Quia in cap. Nauiganti de usur. inquit Gregor. IX. Nauiganti, vel eunti ad nundinas certam mutuos quantitatem pecuniae, eo quod suscipit in se periculum recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ergo assicuratio pecuniae mutuae non praestat mutuant sufficiens causam aliquid ultra sortem recipiendi. Sic ibi Glossa, Panormi. Ioan. Andreas, & alij.

Potest planè pro hac securitate ex consensu, ac voluntate mutuatarij facta pretium recipi. Quia si quilibet alius tertius posset pretium recipere pro hac praestanda securitate, cur non ipse mutans? Ita Nauarra summa capite 17. numero 284. Couarruu. 3. var. cap. 2. numer. 5. Mol. d. 318. Lessius l. 2. cap. 20. dub. 13. num. 116. Palao de iust. commut. disputat. 4. p. 2.

EL SCOBAR
Theol. Mor.
Tom. V. IV. II.
EL IV

pun. 18. num. 2. Salas de *Usur. dub.* 2. 3. numer. 2.
3. Layman. 3. sect. 5. r. 4. c. 16. num. 13.

Positum. Hic loquor, ne vergeat textum capit. Nani-
gati exultimo. Facere enim viuarium esse mu-
tuarium, eo quod in se periculum rei mutua-
rii suscipiat ex vi mutui hoc est, ex eo quod
obliget mutuatarium ex vi mutui, ut contractū
aleccionis tamen inest. Nec displicet inter-
pretatio Nauarri, quam Molina sequitur, nimi-
rum Pontificem loqui de praetensione fori ex-
terni, et de causa non dixisse viuarium esse,
quia in se rei mutuae periculum suscipit, sed vi-
uarium esse censendum, id est in foro exter-
no indicandum, eo quod plus iusto pro peri-
culo exigebatur, et pro periculo va-
ro, ad usum, quia mutuatarius non intendebat
transfere pecuniam mutuatam, sed statim con-
sumere.

DVBIVM LXX.

*Gener non recipiendo in dotem fructus
ex pignore dotali perceptos, excu-
saturne ab usura, quia concedun-
tur fructus in partem dotis ad ma-
trimonij onera?*

312
*Questionis
simus.*

Innocentius III. in *cap. salubriter, de usur.*
exculari ab usura definit, dum ait: Sane gene-
rum ad fructus possessionum, quae sibi a soc-
ro sunt pro numerata dote pignori obligata, com-
putandos in sortem, non credimus compen-
sandum, cum frequenter dotis fructus non suf-
ficient ad onera matrimonij supportanda. Ne
igitur hae decisio usuram approbare videatur,
quaesierim, num concedantur illi fructus in
partem dotis in matrimonij onera, quod vi-
detur vnicuique generum ab usura liberare?

313
*Non excu-
satur quia
fructus hi
concedun-
tur ad ma-
trimonij
onera susti-
nenda sed
alio ex ca-
pite.*

Non conceduntur in partem dotis in matri-
monij onera, sed gener fructus pignoris susci-
pit non ex vi mutui, & ob dotem non solutam,
quia id esset usura: sed ex concessione Ponti-
ficis in fauorem matrimonij. Sic *Glos. ad c. sa-
lubriter, Baktus in Rub. de usuris. Bannes 2. 2.
q. 78. a. 2. ad 6. Cordub. q. 2. 30. & 2. 38. Vel id fit
occasione lucris cessantis, vel damni emergentis.*
Quia genero lucrum cessat, cum pater, dote
soluta, possessiones emere, ex quarum fructibus
alimenta uxori subministraret. Sic *Conar. 3. var.
c. 1. n. 3. Philarc. l. 5. c. 8. concl. 3. Lopez p. 2. l. 1. ff. c.
60. Vel id est speciale in genero comparatione
foceri, ob obligationem quam habet alicui filii.*
Sic *Fortani. de vlt. sine, Conar. 3. var. c. 1. n. 3.*
Vel ob fructus alias percipiendos, si dos sta-
tim exhiberetur. Sic *Sotos l. 6. de iust. q. 1. a. 2.
ad vltim.*

314
*Non excu-
satur, nisi
quia conce-
duntur hi
fructus ad
sustinenda
conjugij
onera.*

Fructus pignoris conceduntur interim, dum
dos non soluitur, tanquam pars dotis ad onera
matrimonij sustinenda, sicut sepe conceduntur
a focero filiae, & genero alimenta, cum dos so-
luta non fuerit. Quia circa alimenta, & fructus
pignoris non conceduntur genero, quia dotis
sustentationem expectat, sed quia obligatur, matri-
monij onera sustinere, & in eum finem, atque
adeo pars dotis possunt reputari, cum hoc tamē
differt, quod ex dote solum vius fructus con-

ceditur reservata dote uxori, vel eius heredibus,
dissoluto coniugio: ac fructus pignoris, sicuti &
alimenta conceduntur absolute abique praefata
obligatione: quia tanquam fructus dotis conce-
duntur. Ita *Mol. 17. 2. d. 3. 1. Rebel p. 2. de iust. l.
8. q. 12. num. 2. Lcili. l. 2. c. 20. dub. 16. m. 14. Sa-
las de usur. dub. 29. n. 7. & 8. Layman. l. 3. sect.
5. 17. quarto capite. 16. numer. 17. & alij apud
ipios.*

Hanc sententiam teneo, ex cuius expositione
ne conuincitur, parum referre, quod genero
lucrum cesset, vel damnum emergat ex dote
non soluta, cum non ob eam rationem fru-
ctus pignoris concedantur, sed in pretium obli-
gationis quem suscipit uxorem alendi, & matri-
monij alia sustinendi onera. Deinde parum re-
fert, an à focero, vel à quolibet alio tertio vxor
dotata fuerit à quocumque enim maritus do-
tem acceperit, poterit fructibus pignoris sibi co-
cessi frui, quia dum aliud non exprimitur, cen-
sentur concessi in partem dotis pro matrimonij
oneribus interim dum dos non soluitur. Deniq;
quod dixi de fructibus pignoris, asseruerim
de annua pensione, aliaue pecuniae quantitate,
quae interim, dum dos non soluitur, assignata fue-
rit, pro matrimonij oneribus sustinendis, vti
Molina, ac Rebellus annotauerunt.

DVBIVM LXXI.

*Vxor, defuncto viro potestne fructus
pignoris, quod fuit à dotante, durante
matrimonio concessum, percipere,
non computandos in sortem dotis
expectatae, nisi ratione lucris ces-
santis, vel damni emergentis, aut
ratione poenae conventionalis, vel
donationis?*

Non potest. Quia dissolutio matrimonij, 316
onera matrimonij cessant, in quorum le- Non po-
uamen fructus pignoris fuisse promissi: test.
Ergo ex huiusmodi titulo percipi non possunt.
Sic *Antonin. p. 3. tit. l. 1. c. 7. §. 30. Syluest. v. usu-
ra 3. q. 9. Caiet. 2. 2. q. 78. a. 2. ad 6. Angles. q. de
contract. mutu. artic. 2. diff. 7. du. 2. & 3. Moli.
d. 3. 2. 2.*

Potest plane recipere vxor fructus pignoris 317
concessi à dotante, posito, quod eius marito Potest
dos soluta non fuerit. Quia focer, vel alius, qui Potest
nuptum tradidit puellam, & dotem ei promisit
absolute obtulit pignus fruendum interim, dum
dotem non soluerit. Cum ergo dos non solum
marito, durante matrimonio in vxoris ac fami-
liae sustentationem, sed multo magis vxori dis-
soluto coniugo, in eius alimenta solvenda erat
manifeste inferat pignus fruendum marito,
durante matrimonio competere, & vxori, ma-
trimonio dissoluto, interim dum dos ab ipso
dotante, & offerente pignus, eis soluta non
fuit. Ita *Sotos libro sexto de iust. questio. pri-
ma articulo secundo Toletus lib. prim. capite 30.
Sañch. Dos, numero 18. Bannes & Ara-
gon. 2. 2. questione 78. articulo secundo Pla-
cius de contract. cap. 5. conclus. 9. Mercado
de*

Sect. II. de Contract. Gratuitis. 137

de usur. c. 4. Salas de usur. dub. 30. n. 6. Emanu. p. 1. c. 97. Corona c. 8. §. de contr. pignor. Cordu. q. 230. & 238. Lopez p. 2. Instr. cap. 60.

318 Hanc sententiam adeo veram esse existimo, ut licet vxor aliunde habeat, ex quo sustentationem gerat, non obinde à fructibus pignoris accipiendis excludatur, quia ex ipsis & alijs sustentari abunde potest, sicuti non excluditur gener fructibus illius pignoris percipiendis, quamvis habeat aliunde ex quo onera matrimonij valeat subleuare. Nec refert, dissoluto matrimonio eius cessare onera, quia non obinde cessat finis, ob quem fructus pignoris vxori conceduntur. Quippe ad sustentanda onera matrimonij conceduntur fructus pignoris inarctato, dum dos vxoris ei non soluitur, at vxori conceduntur in eius sustentationem. Addiderim vxoris sustentationem etiam viduitatis tempore ad onera matrimonij pertinere.

DVBIVM LXXII.

An vxor possit, post viduitatis annum, non computandos in sortem dotis pignoris recipere fructus, nisi forte ratione lucri cessauerit?

318 Non potest. Quia elapso viduitatis anno non tenentur mariti haeredes, licet dotem non soluerint, ad viduam sustentandam, ideoque quidquid ex bonis mariti receperit, computari debet in sortem dotis, nisi id ratione lucri cessauerit ex non soluta dote acceperit. Sic Nauar. l. 3. de rest. c. 2. p. 2. dub. 11. Mol. d. 322 post princip. & circa fin.

320 Potest quidem. Quia maritus, qui dotem accepit, emphyteutes obligari sunt toto tempore, quo dotem non soluerint, alimenta necessaria vxori exhibere, eo quod pactum dotale hanc videatur tacitam obligationem continere, vt vi illius maritus ex suis bonis teneatur dum matrimonium durat, vxorem alere, illam dissoluto, dum dotem acceptam non soluerit. Ita Nauar. sum. c. 17. n. 213. Lopez p. 2. Instr. c. 60. Cord. q. 130. & 238. Salom. 2. 2. q. 78. a. 2. cont. 15. concl. 2. Salas alios referens de usur. dub. 30. n. 9. Valent. 2. 2. d. 5. q. 21 p. 1. ad 5. Arag. q. 78. a. 2. Graf. p. 1. dec. l. 2. c. 106. n. 4. Palao de inst. comm. d. 4. p. 21. n. 5.

321 Nos sequor monens tamen, hanc obligationem alendi vxorem ex bonis mariti, dum dos ei non soluitur, procedere, dum vidua est, & ad secundas nuptias non transit, quia tunc marito competit eam alere: Deinde procedere dum non habeat vidua aliunde ex quo sustentationem accipiat, ad quam concurrere ipsa tenetur manibus laborando iuxta consuetudinem patriam, ac personarum qualitatem. Denique debere in domo mariti, seu eius haeredum habitare, non enim obligantur extra habitantem alere. Villaguta de usur. q. 22. concl. 13. Salas de usur. dub. 30. Attamen in Regno Castellæ interim dum dos non soluitur, vel non sit bonorum partitio alitur vidua ex bonis communibus. Si vero gratuita permanserit, etiam si dos ei soluitur ex bonis communibus vsque ad partem. Escob. & Mená. Theol. Moral. Tom. V.

tum ali debet, leg. 1. §. mulier. ff. de venire in possession. mittendo.

DVBIVM LXXIII.

An validum sit statutum, quo caueretur, vidua ex bonis mariti solvendam esse pensionem singulis annis ad rationem octo vel decem pro centum interrim dom dos ei non fuerit soluta, possitque vidua præstatam pensionem accipere, etiamsi habeat aliunde ex quo sustentetur, nullumque ei damnum immincat, aut lucrum cesserit ex dote non soluta?

Huiusmodi statutum validum non est, nec vidua talem pensionem potest recipere. Quia deficientibus illis causis, solum videtur recipi ob expectatam dotis solutionem, quod est usura, ac proinde nulla lege, seu statuto cohonestari valet. Sic Sylu. v. Usura 3. q. 8. Mol. d. 322 circa fin. & ex parte Contrarii. 3. var. cap. 1. numero 3.

Huiusmodi statutum validum est, & vidua potest eam recipere pensionem. Quia id non recipit ob expectatam dotis solutionem, sed ob vitandas lites, quæ communiter nascuntur ex non soluta dote circa lucrum cessans, aut damnum emergens, alimentorumque quantitatem. Cum enim plerumque ex non soluta dote damnum viduae immincat, lucrumve cesserit, debeatque ab haeredibus mariti sustentationem accipere, meritis Respublica statuere potest, vt interim dum dos non soluitur certa quantitas ex bonis mariti solvatur, ne litibus Respublica grauetur. Ita Bañes 2. 2. q. 78. a. 2. Salom. contron. 15. Nauar. l. 3. de rest. c. 2. p. 2. dub. 11. Salas de usur. dub. 30. n. 10. alios referens.

Equidem etiam secluso lucro cessante, vel damno emergente, pænauæ conuentionali, ac necessaria sustentatione, potest iuxta statum: vt vidua præstatam pensionem accipiat, ne lites suboriantur. Et licet in hoc, vel illo casu nec lucrum cesserit, nec damnum emergat, neque alimenta sint necessaria, non obinde statutum iniquum est censendum satis enim est, quod frequenter illa contingant, vt Respublica posset ad hæc incommoda vitanda præstatum statutum impertire.

DVBIVM LXXIV.

An proprietarius laicus possit absque usu-ra recipere fructus pignoris feudalis non computandos in sortem.

Minimè potest absque usura reatu. Quia ex vi mutui debiti tenetur feudatarius abstinerere à percipiendis fructibus feudalis pignoris, tametsi deobligetur à solutione pensionis, nam

M 3 licet

138 Theologiae Moralis Lib XXXVIII.

licet fructus pensionis aequivalent fructibus pignoris deductis expensis, attamen obligare debitorem vi mutui ad eam aequivalentiam sustinendam pretio est aestimabile: Ergo est usura. Sic Gloisa cap. 1. & cap. conquestus de usur & cap. 1. de feudo, censens, id specialiter in fauorem feudi Ecclesiastici a Pontifice fuisse concessum, ac proinde in laicali feudo non procedere.

226
Potest pla-
nd.

Potest plane absque reatu usura. Quia Pontifex nullum privilegium ibi intendit concedere, sed solum declarare id, quod ex se contractus habet, ut constat ex illis verbis, *insinuatione praesenti declaramus &c.* Praeter quam quod nulla erat specialis ratio concedendi hoc Ecclesiae privilegium, quin potius ipsi quam statui laicali denegandum erat, ne usuris fauere videretur, ita Couar. 3. var. cap. 1. n. 4. Mol. d. 323. Nanarra l. 3. de rest. c. 2. p. 2. dub. 12. Salas de usur. dub. 31. numero 4.

327
Hanc esse
remendam
sententiam
affirmo.

Exultimo, commune esse postorum sententiam omnibus proprietariis siue laicis, siue Ecclesiasticis concessum esse fructus pignoris feudalis recipere non computandos in sortem, pensione feudi remissa. Quzstio vero, quoniam fuerit huiusce concessionis Pontificis causa? Porro eius causa fuit consuetudo introducta in hoc contractu feudali, ut quoties feudum fuerit a feudatario pro debito traditum Domino proprietatis possit ipse, remissa pensione, fructus percipere in sortem non computandos, ne res apud Dominum existens alteri fructificet, sicut enim feudum ex sua primaria natura institutum est, ut feudatario canonem non soluente redeat vtile dominium ad dominum, & consolidetur cum proprietate, sic institui potuit, ut oppignoratum feudum domino fructificet, non feudatario. Quod autem in conditione institutum sit, colligitur ex cap. 1. de feudo, & ex cap. conquestus, de usur. & ex communi sententia, quam refert ac sequitur Sotus de inst. lib. 6. q. 1. art. secund. Lege Molnam d. 323. Lessium l. 2. c. 20. dub. 16. n. 139. & Laymanum l. 3. sect. 5. tr. 4. c. 16. numer. 20.

D V B I V M L X X V.

An hac deciso non solum in pignore feudali locum habeat, sed etiam in pignore emphyteutico, usufructuario, vsuario, & conductitio.

328
Habet locum
in aliis con-
tractibus.

Habet locum in pignore emphyteutico, usufructuario, & conductitio, sed solummodo in feudali. Quia translatio pignoris in dominium proprietatis, dominium vtile cum directo consolidatur, ac proinde fructus omnes domino debent competere. Sic Panorm. ad c. conquestus, de usur. n. 2. Angel. v. Usura, l. 8. 12. & v. Feudum, §. 2. 1. Mercado de usur. l. 8. Vega v. Usura c. su 59. & de emphyteutico fere omnes doctores id docent.

329
Locum non
habet.

Locum non habet in pignore usufructuario, vsuario, & conductitio. Quia ex eo, quod usufructuarius, vsuarius, & conductor rem sibi conductam, & qua vititur, & ex qua fructus percipit,

domino in pignus tradat, dominium vtile non amittit, & cum directo consolidatur; hoc enim etiam in feudo filium est. Ergo ex hoc titulo nequit dominus directus fructus percipere, ita Couar. lib. 3. var. c. 1. num. 4. Molina d. 323. Salas de usur. dub. 31. n. 4.

Cum his opinor. Quia decisio cap. 1. de feudo, odiosa est, cum a feudatario tollat ius quod solum in sortem percipiendi fructus, Ergo non debet ad emphyteuticos contractus feudales omnino districte pignore uersos extendi. Solum ad contractum emphyteuticum permittit potest extensio ob similitudinem, quam habet cum feudo, & quia communis sententia id affirmat teste Couar. ad cap. 1. n. 4. Lessio lib. secund. c. 20. dub. 16. n. 143. Salas de usur. dub. 31. num. 4. licet alij contrarium haud improbabiler sustinent.

D V B I V M L X X V I.

An excusentur ab usura pretatis Montes.

Non excusantur. Quia non videtur rationi consonum obligare mutuatarium ad soluendos sumptus factos in conseruanda mutuantis pecunia. Nam esto eo animo facti sint, ut mutuatarius mutuum paratum habeat, aut non fiat ex ipsius consensu, nequit ad eorum solutionem cogi. Aliis quilibet possit exigere ultra sortem a quolibet mutuatario allegans sumptus fecisse in praueuenda, ac conseruanda pecunia, ex qua petenti mutuum concedere possit: quod est latam usuris viam aperire, ita Sic Caiet. tr. 2. opus. tr. 6. Sotus l. 6. de inst. q. 1. a. 6. Inclinat Syluest. v. usura 5. q. 4. Artil. lib. 2. 47. & 48.

Excusatur proculdubio. Quia incrementum illud quod ultra sortem a mutuatario exigitur, non est exactum vi mutui sed ob sumptus in mutui concessione. Sicut si peteres a me mutuos cetum anteos, ad quos tibi tradendos oporteret famulum immittere, qui eos a parte longinqua vbi sunt, alportaret, non est dubium, a te exigi posse horum sumptuum compensationem, cum in tui gratiam, ut mutuum acciperem, facti fuerint. Nec refert, sumptus ante petitionem mutui, vel post esse factos cum in vtroque casu in gratiam mutuatarii sint facti, ita Ioan. Med. q. 10. de usur. Nanar. sum. c. 17. n. 123. Tolet. l. 5. c. 38. Valent. 2. 2. d. 5. q. 23. puncta. Mol. tr. 2. d. 25. Salon q. 78. a. 1. contr. 27. Rebel. l. 8. de inst. q. 13. Salas de usur. d. 33. & fere omnes.

Verm licet olim non leuis controuersia fuerit, an haec exactio licita esset, & in Concilio lateranensi sub Leone X. sess. 10. in vtramque partem res fuerit disputata: attamen sacro annuente Concilio, definitum est, licitos esse, & ab omni immunes usura Montes pretatis sub forma sess. 1. expressa erectos. Idemque sentit Paulus II. Sixtus IV. Innocentius VIII. Alexander VI. Julius II. Adde, promulgatam esse excommunicationem aduersum contrarium sentientes ac disputantes animo euerendi veritatem, ut citati Doctores aduertunt. Profecto non inde via usuris aperitur, cum raro presumi possit de mutuantis particulari, suam pecuniam in eum tantum

Sectio II. De Contract. Gratuitis. 139

tantum finem conferre, & sub ea obligatio-
 ne, ut mutuum petenti concedat. Si autem
 daremus aliquem qui hac lege suam pecuniam
 administraret, paratus, obligatusque esset pe-
 tenti mutuum concedere, nullum videatur in-
 convenient, quod possit moderatam pensio-
 nem pro sumptibus factis exigere. Igitur pri-
 ma sententia omnino corrumpitur, nec iam est
 defenlabilis.

DVBIVM LXXVII.

Si pecunia Montis pietatis negotiationi ex-
 posita sit, potestne, exigi aliquid
 ultra sortem, & ultra id, quod
 exigitur ad Montis conser-
 nationem?

³³⁴
^{Nonnulla}
^{suppono.}
 Q. Vastio agitari solet, an non solum pro
 conferendo Monte pietatis, augmentum
 possit aliquid ultra sortem à mutuatariis
 exigi? & communis sententia est, illicitum
 esse. Quia exigere pretium ex vi mutui, ut
 aliis beneficiis iura est: & colligitur aperte ex
 Bulla Leonis X. in Concil. Lateran. qui solum
 ea de causa incrementum exigi à mutuatariis
 permittit, quia necessarium erat, ut mutuum
 ipsis concederetur. Cum hoc tamen stat (in-
 quit P. Ioan. de Salas de usur. dub. 33.) augeri
 posse pietatis Montem, si titulum, quod ha-
 bet non mutet, sed vendat tempore, quo
 pluris estimatur, reddendum in maiori quanti-
 tate cum minus fuerit estimatum. Quæstio
 verò, an si pecunia Montis pietatis negotia-
 tionem exposita sit, possit exigi aliquid ultra sor-
 tem præter id, quod ad montis conseruationem
 exigitur?

³³⁵
^{Potes- qui-}
^{dem.}
 Potest quidem. Quia id ratione lucri cessantis
 fit licitum. Sic Ioan. de Salas citatus.

³³⁶
^{Non potest.}
 Minime potest. Quia eo ipso, quod pecu-
 nia negotiationi esset exposita, sumptus
 non fierent in gratiam mutuatarij, & mutuum
 illi concedendum. Ita Castro Patro. de inst. d. 4.
 pun. 2. n. 5.

³³⁷
^{Prima sen-}
^{tentia secun-}
^{dam præfe-}
^{ret.}
 Hoc magis placet, mei sapientissimi, Magi-
 stri venia. Nam si id concederetur, cessandum
 esset ab exactione conseruandi Montis: aut si
 hæc exigitur, non potest exigi lucrum cessans
 ex negotiatione, cum non possit esse pecunia
 negotiationi exposita, si exposita sit mutua-
 ti.

DVBIVM LXXVIII.

An usurarius acquirat, dominium eorum,
 qua per usuras com-
 parat?

³³⁸
^{Acquirat}
^{dominium.}
 Acquirat quidem. Quia mutuatarius volun-
 tatem habet transferendi in usurarium ac-
 cessionis usurarij dominium: Ergo de facto
 transfert: dominium namque per consensum
 cum traditione transfertur. leg. contractum,

Codic. de fide instrument. leg. Traditionibus. Cod.
 de pactis & §. Per traditionem, instit. de rer.
 diuis. neque obstat, quod huiusmodi consen-
 sus sit aliquo modo inuoluntarius: quia non est
 inuoluntarius, quia non est inuoluntarius ex
 coactione extrinseca, sed ex propria indigentia
 simpliciterque actus ille voluntarius est. Sic
 Glossa ad caput si quis usuram. 14. quæst. 4. A-
 drian. de usur. §. ex his oritur alia quæstio. Palud.
 id. 4. dist. 15. quæstio. secunda articulo quinto &
 quæst. 3. articulo quinto num. 32. Henric. 17. de
 usur. libro quarto quæst. 27. Tabie. plures affe-
 re ns. v. usura 6. in princ.

Minime acquirit. Quia ad translationem
 dominij non sufficit sola traditio, sed insuper
 requiritur legitima causa, lege Nunquam, ff. rit.
 de acquir. rerum dominio, & §. Traditionibus
 instit. de rerum diuis. & lege Traditio, ff. de ac-
 quir. rerum Dominio alias fur eorum, quæ
 sibi traduntur, Dominium compararet. At
 usurarius causam & titulum legitimum habe-
 re non potest; nam huiusmodi titulus est mu-
 tuatio, ob mutationem autem iure ipso na-
 turali nequit exigi pretium, illiusque exactio,
 ac promissio est nulla: Ergo nullus est titu-
 lus, quo dominium valeat acquiri. Ita D. Tho.
 2. 2. q. 78. articulo tertio Syluest. v. usura. 6. qu.
 prim. Sotus lib. sexti. de instit. qu. prim. articulo. 4.
 Couar. lib. tertio variar. c. 3. numer. 8. Valent.
 2. 2. disp. 3. quæstio 21. pun. 3. Valquez 1. 2. d.
 27. Navarra l. 3. de rest. cap. 2. parte secunda
 dub. 14. Molina disp. 326. Lessius lib. secund.
 capite 20. dub. 18. numer. 158. Salas de usur. du-
 bitat. 38. numer. 3. & alij apud ipsos.

Hanc sententiam verissimam esse reor, quam
 scio ab aliquibus tacito nomine à Caietano
 tomo secundo opus. 8. capite primo & 2. 2. qu.
 78. articulo 3. relatis, temperari, ne proce-
 dat in rebus, quæ vlti consumuntur: quia hæc
 functionem recipiunt. At merito Doctores præ-
 fati restrictionem huiusmodi reprobant; quia
 nulla est specialis ratio, ob quam rerum vlti
 consumptibilium Dominium usurarius acqui-
 rat. Nam quod hæc functionem recipiant, so-
 lum probat parum referre, an hæc vel alia ein-
 dem rationis restituantur.

DVBIVM LXXIX.

An si quis concurrens ad usuram, par-
 tes mutuantis gerat, peccet
 contra iustitiam: teneat-
 urque restituere?

³⁴¹
^{Nonnulla}
^{suppono.}
 Suppono, agentem mutuatarij partes non
 obligari ad restitutionem, quia non de-
 linquit contra iustitiam aduersus mutua-
 rium: contra charitatem vero peccare, si com-
 mode hoc peccatum excusare potuit, (ut in
 materia de charitate videbimus) lege enim
 charitatis tenemur malum primi vitare, si co-
 mode possumus. Attamen, si quis partes mu-
 tuantis gerat contra charitatem peccabit, quo-
 ties mutuantem auertere à peccato commit-
 tendo facile potuit. Quæstio verò, an contra
 iustitiam,

M 4

iustitiam, & sub restituendi obligatione delinquit.

342 Non delinquit ex eo tantum quod suadeat, vel consulat usuras, vel pecuniam ad usuras concedat contra iustitiam, nec restituere teneatur. Quia non videtur efficax causa damni, maxime cum mutuatarius posset à restitutione usurarum abstinere. Sic Sylvest. verb. *Vsura* 7. *questione secund.* Gabriel in 4. dist. 15. *quest. 11. articulo secund. conclus. 3.* Ioan. Medin. *questione quart. de usur.* Sà in edit. antiqua, verb. *Vsura* numero 12. Summa Confess. libro secundo titulo septimo *questione 71.* Tolet. lib. 5. cap. 6.

343 Contra iustitiam delinquit cum obligatione restituendi. Quia satis efficax causa damni medio consilio, ac persuasione, pecuniaeque accommodatione expressit. Ita Sotus lib. 8. de iust. *questione prim. articulo 4.* Nauarr. summ. cap. 17. numero. 267. Palud in 4. dist. 15. *questione secund. articulo 3.* Salon 2. 2. *questione 78. art. 3. controu. 11.* Arag. eodem ar. dub. ult. Bañes dub. 5. Valent. d. 5. q. 21. punto 3. Vega verb. *Vsura*, casu 39 & 41. Sà in noua edit. v. *Vsura*, numero 12. Mol. d. 331. Salas de usur. dub. 44.

344 Idem affirmo. Idem affirmo, neque obitare reor, quod mutuatarius excusare restitutionem posset, quia satis est quod suo consilio fuerit causa, ne ipse excuset, sicuti mutans ad restitutionem teneatur, eo quod usuram petat, & recipiat, tametsi mutuatarius ab illis dandis abstinere posset. Quae doctrina à fortiori procedit de proxenectis, vulgo *Corredores*, qui mutuantis partes agentes; quarum mutuatarios, quod ad percipiendum mutuum sub vitis luadent, quia satis efficax causa usurarum sunt. Idem de tabelionibus conscientibus instrumenta, quibus usurae exigi possint. De testibus, & scribentibus dixerim. Necnon de fautoribus ac actoribus feneratorum.

DVBIVM LXXX.

An Famuli, alijque nudum ministerium exercentes in re usuraria, excusentur ab iniustitia, ac restitutione?

345 Excusatur ab iniustitia, & restitutionis obligatione. Quod si nudum tantum ministerium in usurarum exactione exercent, uti sunt famuli, qui ex mandato suorum dominorum mutuum sub usuris deferunt, & usuras exigunt, & recipiunt, ab iniustitia, & à restitutionis obligatione excusantur. Quia exactioni usurarum vel causa nulla sunt, vel materialis solummodo, ac per accidens. Sic Sylvest. verb. *Vsura* 7. qu. 4. Sà v. *Vsura*, numero 13. Vega ibi, casu 38 Tabiena. v. *Vsura* 7. *questione 5.* & alij.

346 Non excusantur ab iniustitia, ac restitutionis obligatione. Quia absolute exactioni usurarum cooperantur. Ita Medina *questione quart. de usur.* Valent. 2. d. 5. qu. 21. pan. 3. Mo-

lina d. 331. circa finem, Salas de usur. dub. 44. numero 12.

Hoc securus esse reor, sed primam sententiam satis probabilem, imo probabiliorem esse indicat. Illud autem mihi certum, custodientem praecise usurariam pecuniam nullatenus ad restitutionem teneri nisi iniuste impediatur mutuarii illius receptionem. Quia materialis custodia nec est causa, quod à mutuatario usurae exigantur, cum iam supponantur exactae, neque est causa, quod mutuatario non restituantur. Solum enim tendit ad rem securam habendam, & defendendam ab interitu. Quare non tenetur, elanem mutuatario concedere, ut usuras suas recuperet, aliove modo illas ei offerre, uti Salas numero 14. annotauit. Monuerim denique usurarum cooperatores plerumque à peccato, & obligatione restitutionis excusari, quia bona fide procedunt ignorantes usurarium esse contractum, obligatos vero ad restitutionem saepe excusari ex voluntate mutuatarii nolentium eam illis obligationem imponere, utpote qui nullum commodum accipere, Molin. citat. Salas dub. 44. n. 15. Lef. l. 2. c. 20. dub. 21. n. 185.

DVBIVM LXXXI.

An petere mutuum sub usuris à feneratori parato, absque necessitate seu utilitate sit mortale.

348 Nonnulla reco. Ex se. 1. constat, nunquam licere cuique petere mutuum usurarium forraiter, bene tamen posse plerumque petere mutuum, quod sub usuris conceditur, quia in priori petitione petitur, & intenditur illicitum, in secunda vero petitur quod licite praestari potest. At quis in eventibus licita sit vel illicita huiusmodi petitio, non conueniunt Doctores. Diuersimode namque loquuntur, cum haec petitio sit à feneratori parato, vel imparato. Si à non parato quis exigit communior sententia, quam refert, ac sequitur Molina d. 335. conclus. 4. & 5. asserit mortaliter peccare, si absque graui difficultate potuit vitare, quia lex charitatis in Deum, & proximum illum adstringit, ad vitandum peccatum, quod facile vitare poterat. Non me latet, plures Doctores contrarium minus rectè sentire. Quasi iam an petere à parato sine necessitate, seu utilitate, imo si peteret ad inludendum in ludis, comelationis, ac voluptatibus, peccatum mortale sit, an solum veniale.

349 Non mortale. Non est mortale peccatum, sed veniale solummodo. Quia ea petitione feneratori exhibet modici praedicti spiritualis occasionem, cum iam in voluntate saltem habituali sit constitutus. Sic Caietan. 2. 2. *questione 78. articulo quarto* Nauarr. summ. c. 17. numero 262. Sotus libro sexto de iustit. *questione prim. articulo 5. dub. prim.* Sà in priori edit. verb. *Vsura*, numero 5. Armill. numero 38. Vega casu 46. & 48. Tolet. libro 5. capite 38. Salas dub. 48. numero 8. & approbabile putat Sanchez libro tertio Decal. cap.

cap. octavo numero 23. Molina disputatio.

350 Mortale. Mortale peccatum est, si petitio mutui necessaria, vel commoda non sit. Quia præbere occasionem executioni prauæ voluntatis, & peccati, quod nullatenus in opus externum prodiret, abique illa causa honesta, diuinum honorem offendit, & charitatem lædit. Ita Palac. l. 4. de contr. cap. 10. Sylu. v. *Vsura* 7. q. 1. Ang. v. *Vsura* 2. m. 2. Tabien. v. *Vsura* 8. numero 2. & tertio Palao de inst. d. 4. p. n. 27. numero quart. Valent. 2. 2. q. 2. p. n. 4. Bañes 2. 2. questio. 38. articulo 4. dub. 3. Molina disput. 335. conclus. 3. & alij.

351 Probabilis. Hanc sententiam probabiliorē longe esse iureo, firmiterque tenco peccare mortaliter qui à parato feneratorē mutuum usurarium petit, si petitio necessaria, aut commoda non sit, non autem censenda est aut necessaria, aut vtilis quæ ad illicitos fines dirigitur.

DVBIVM LXXXII.

An sufficiat, ut quis usurarius manifestus valeat appellari, ut scilicet, vel iterum usuras publice exercuerit?

352 Sufficit quidem. Quia si adulter, fur, & homicida ex vno actu manifesto denominantur, cur non usurarius? Sic cum Panormit. & alijs. Nauar. *Summa capite* 17. numero 280. Molina d. 3. 3. q. 3. Quod vero. Salas de *usur. dubit.*

353 Non suff. 46. & alij. Non sufficit. Quia hoc delictum ex communi hominum acceptione frequentiam indicat, vt de meretrice, calumniatore communiter doctores tradunt apud Tiraquel. de *pænis legum casu* 5. 1. ad fin. Ita Bartholus ad leg. secund. numero 13. ff. de *furtis*. Ioan. de Anania ad cap. *Quia omnibus*. col. 2. Salic. in leg. *Falsus*, col. 7. Angel. in *disput.* quæ incipit. *Astensis miles*, col. 2. Menoch. de *arbitrar. casu* 235. à numero sexto.

354 Auctoritas conclusio. Porro usurarius manifestus non solum est, qui publice omnibus videntibus vsuras exercet sed qui domi reclusus paratus est illuc accedentibus feneratori, dummodo id publice coniter. Attamen non sufficit de vna, aut altera actione constare, sed excessum est adnotari frequentiam, quæ sufficit, vt iuxta communem hominum acceptionem circa hoc delictum usurarij publici nomine valeat notari.

DVBIVM LXXXIII.

An debeat Iudex sententia accedere, ut usurarius pænis à iure impositis afficiatur?

355 Necessario non debet. Quia si publicus quis usurarius est, iam adeo manifeste de delicto constat, vt nulla tergiversatione celari valeat, vt probat text. cap. *Quanto de translat. Epis. c. & cap. Quia Loharius* 2. questione prim. Sic Aterin. conf. 163. m. 6. Palao de inst. d. 4. p. n. 29. n. 3.

356 Debet necessario. Quia si sola notorietate facti usurarius manifestus pænis iuris subijciatur, Debet placere ad quid iudicis declaratio solita accedit? præterea nemo cogitur in se ipso pœnam exequi, sed iudicis autoritate est exequenda, Ita Federic. de Senis consil. 62. Abbas libro secund. consil. 2. numero 1. Couarru. l. 3. var. cap. 4. m. 4. Menoch. casu 235. n. 12. & 32.

357 Hanc sententiam verissimam existimo, cum is, qui manifestus usurarius creditur, aliqua tergiversatione vsuras celare potest, nam eo resolutio. calu dici nequit manifestus fenerator, vnde vbi de hu oportet, vt sententia manifestetur, ad quam feneratoris criminis tendam ordo indicarius est seruandus, quippe probatione. citandus est reus, probationes recipiendæ, & defensionis termini assignandi, vt bene Iul. Clar. l. 5. sent. iur. 5. fin. q. 9. Quando autē sic manifeste de delicto constat, vt nulla valeat tergiversatione celari, existimo, iudicarij ordinem seruandam non esse, vt prima fert sententia. Monco tamē bene esse super notorio pronunciandum, quæ pronuntiatio potius est pœnarum executio, quam indictio, vt dixit Innocent. ad cap. ex parte el. 1. de verb. Signif. Addiderim, multipliciter hoc crimen probari, nempe facti euidencia, iudiciali ipsius usurarij confessione. Extra iudiciali, si coram pluribus testibus fateatur se frequenter vsuras exercuisse, nec opus est coram notario fieri. Testibus deponentibus, scpe cum ad vsuras mutuum concessisse. Infamia, coniecturis, alijsve indicijs. Denique sufficiens probatio ex libro rationum ipsius usurarij deducitur. Nam si ex eo libro colligitur usurarium pluries vsuram exercuisse sufficiens erit: vt tanquam usurarius manifestus declaretur. Quia liber rationum aduersus scribentem sufficiens quidem fidem præstat Menoch. de *arbitrar. casu* 235. numero 30.

DVBIVM LXXXIV.

An solui ille, qui vsuras palam exercuisse consiterit comprehendatur in omnibus pænis à iure usurario indictis.

358 Iam sect. 1. expressi, queisnam pœnis addicatur, qui vsuras exercet. Quæsierim tamen, Quæsierim an istam.

EL SCORBAR
Theob. Mor.
Tom. VII. II.
E. IV.

an haec poenae infamiae scilicet priuationis sepulchrae Ecclesiasticae, & Eucharistiae, & oblationis sacrae, annulationis testamenti, spoliationis bonorum efficiant usurarios, occultos, vel qui vna vel altera vice viuras exercuerint, an eos tantum qui usurarij sunt manifesti?

³³⁹ Quilibet usurarius manifestus tum ex facto, tum ex propria confessione, tum ex sententia Iudicis, aut alio modo comprehenditur poenis contentis in *Cap. Quia in omnibus*. Secus vero poenis contentis in *cap. Quoniam*, quibus solus usurarius manifestus ex facto frequenter repetito comprehenditur. Quia haec distinctio ex praefatis capitulis aperte colligi videtur, sic *Conuentiones libro tertio var. capit. 3. numero 5.*

³⁶⁰ Non quilibet usurarius, sed tantum eum quem viuras palam frequenter exercuisse constiterit, in omnibus vtriusque capitis poenis comprehenditur sine distinctione. Quia illa distinctio minime ex illis capitulis colligitur. Et quia poena Ecclesiastica sepulchrae in vtroque cap. continetur. Ita Molina *disp. 334. notab. 5. Baldo de iust. it. d. 4. par. 30. n. 15.*

Hunc sententiam veniorem esse censeo. Nam in poenis strictior agenda est interpretatio. Cum autem fere omnes doctores sentiant, solus manifestus usurarius praedictis poenis affici, nomine manifesti intelligere debemus eum, qui ex facto ipso frequenter manifestus est, hic enim proprie est manifestus. Alij vero solum manifestum ut indicat Barthol. libro secundo numero 13. ff. de furtis, Baldus leg. prim. *Codic. de Sac. of. Ecclesius col. 4.*

DVBIVM LXXXV.

An semel vel iterum exigens viuras, aut exigens occulte possit, tam ab Ecclesiastico, quam à seculari iudice puniri arbitrarij?

³⁶¹ Minime potest. Quia dum poenae à iure specialiter assignantur manifesto usurario solum infligendae non videtur relinqui locum alijs poenis, quibus non manifestus afficiendus sit, sic *Decius consil. 160. Roland. à Valle consil. 75.*

³⁶² Est huiusmodi usurarius poenis ordinarijs affici non possit, potest quidem arbitrarijs tam ab Ecclesiastico, quam à seculari iudice puniri. Quia ad rectam Reipublice gubernationem expedit, ut is qui delictum commisisse probatus fuerit, plecti possit. Ita Menochius de arbitrarijs casu 298 numero 35.

³⁶³ Profecto priorae sententiae fundamenta lenia sunt eaque aperte Menoch. dissolvit. Quare seculum teneo, idque magis expedire Reipublicae regimini iudico, ne alij aniam delinquendi impune sumant.

CAPVT XV.

Circa Testamentum, ac Codicillum.

DVBIVM LXXXVI.

Si adiectum est iuramentum, testamenti non reuocandi, potestne adhuc licite reuocari?

³⁶⁴ Idem vs. sect. 1. ad proprietates testamenti pertinere reuocabilitatem. Quia voluntas testatoris deambulatoria est vique ad mortem lege 4. ff. de adimp. legat. Quod ad hoc verum aliqui putant, ut non possit inueniri via, uti testamentum semel factum reuocari non valeat, teste Sancio libro 4. *Consil. capio 1. dub. 6.* Quaesitum verò, an si adiectum sit iuramentum non reuocandi testamentum possit adhuc reuocari? Quod duplicem sensum habere potest, primum, an licite, secundum, an saltem valide.

Potest plane sine peccato petiurij, vel vilo alio reuocari. Quia iuramentum praecedens non obligat ad non reuocandum, quando postea noua causa se se assert mutandi voluntatem. Et quia iuramentum sequitur naturam actus, cui adiungitur, nec obligat ad plura quam ipse actus licet obiget plus ratione Religionis; ergo cum testamentum sit de se reuocabile, iuramentum additum non adiungit irreuocabilitatem, sic Bartholus ant. Gom. Molina iuris peritus, quos offert, noster Molina d. 151. Fauer becan. quem affert, ac sequitur Diana 1.4. tr. 3. ref. 122.

³⁶⁶ Reuocari non potest, quia quamvis promissio non reuocandi testamentum sit legibus prohibita, & inualida, id tamen quod promittitur, nempe non reuocare testamentum, non est ex se illicitum, aut prohibitum, sed licitum, nec iuramentum illud illo modo irritatur. Ergo obligat, ut iterum. Ita Couar. Syluester, quos affert, & sequitur Vasq. de testament. capite secund. dub. 3. numero 15. Iul. Clar. quem affert, ac sequitur Mol. d. 151. Sanch. l. 3. in Decal. 6. 12. Lugo 10. 2. de iust. d. 124. num. 25. & alij.

³⁶⁷ Cum his opinor. Quia negari non potest, quod si testamentum esset ad pias causas, & iuramento confirmaretur, obligaret, nec leges civiles possent illud in tali materia annullare, esset enim votum deo factum, circa quod leges civiles nihil statere possunt. Ergo cum de iure naturae possit quilibet promittere, se non reuocaturum testamentum, esto promissio illa de facto iure civili prohibeatur, cum tamen iuramentum non reddatur irritum, obligabit.

DVBIVM